

coarde din St. Petersburg. Dacă ambele *Intermezzi* enesciene au fost marcate de un lirism reținut care a înveșmântat delicat carcasa melodică, lăsând să se întrevadă – la nivel timbral – culori cu irizări impresioniste, romantismul timpuriu al „*Italienei*” lui Mendelssohn (una din cele mai cunoscute mostre de descriptivism muzical – o călătorie sonoră concentrată în flash-back-uri stilistice) a fost jalonat într-o construcție echilibrată discursiv, ale cărei paliere dinamice și agogice au rămas în mare măsură tributare spiritului clasic.

Așa cum era de așteptat, punctul forte al evoluției concertante l-a constituit ascensiunea emoțională a celor trei piese de cea mai pură factură romantică: *Nocturna pentru violoncel și orchestră op. 19 nr. 4* de Piotr Ilici Ceaikovski, „*Kol Nidrei*” de Max Bruch și, în final, din nou Ceaikovski, *Variațiuni pe o temă Rococo op. 33*. Unicitatea vibrato-ului lui Maisky, retorica particularizată a adresării sale interpretative, tranziția dinspre contemplativ către pasional, dinspre atmosfera de introspecție a rugăciunii „*Tuturor jurămintelor*” / „*Kol Nidrei*” către diversitatea fluentă, expansivă, a exploziei de energie din *Variațiuni Rococo* a pus în lumină conjuncția dintre atitudinea meditativă, autoreflexivă, și expansiunea sentimentală proprie sufletului slav. Tot acest eșafodaj solistic a funcționat pe osatura unei comunicări ireproșabile între arcuiera sensibilă a violoncelului și tușele discrete ale aparatului orchestral, subtil nuanțate sub bagheta lui Juri Gilbo.

Libertatea lui Mischa Maisky de a se întoarce la Bach – prin cele două bisuri incluse în dramaturgia actului său interpretativ: *Sarabanda* din *Suita nr. 2 în re minor* și *Preludiul* din *Suita nr. 1 în sol major* – a adăugat coordonatelor preponderent romantice ale trăsăturilor sale expresive un nou contur: proiecția non-conformistă a gesturilor unui sacerdot atemporal, care slujește arta sunetelor conferindu-i nu doar sensuri nebănuite ci, mai ales, forța de a rezista curgerii vremii!

Loredana BALTAZAR

Muzica, o retortă a alchimiei sufletelor: Jordi Savall, Le Concert des Nations și Hespèrion XXI

„*Le Concert Spirituel: Au temps de Louis XV*”

22 septembrie 2017, ora 22.30: Publicul a umplut până la refuz sala Ateneului Român, așteptând reîntâlnirea cu Jordi Savall, artizanul unor proiecte artistice unicat, „*Tous les matins du monde*” (muzică de film pentru care a câștigat premiul *César*), *Les Nations*, *Dinastia Borja* (*Dinastia Borgia*), *Lachrimae Caravaggio*, *Istanbul*, *Routes de l'esclavage* etc. „*Le Concert Spirituel: Au temps de Louis XV*” urma să ne introducă în atmosfera flamboiantă a secolului al XVIII-lea, în ideea de a „folosi” muzica pentru a învăța istorie, de a genera – în termenii unei trăiri spirituale cât mai autentice – o fuziune a trecutului cu prezentul umanității.

Prin intermediul lui Savall și al ansamblului de soliști **Le Concert des Nations** – Manfredo Kremer (concertmaistru), Mauro Lopes, Santi Aubert, Kathleen Leidig, Lorenzo Collito, Guadalupe del Moral, Alba Roca și Isabel Serrano (viori), Angelo Bartoletti și Giovanni de Rosa (viole), Balász Máté, și

Antoine Ladrette (violoncele), Xavier Puertas (contrabas), Xavier Díaz-Latorre (teorbă și chitară), Luca Guglielmi (harpsichord), Pierre Hamon (flaut drept), Marc Hantaï și Yi-Fen Chen (flaute), Carles Cristóbal (fagot), David Mayoral (percuție) – aliajul simbiotic dintre cele cinci titluri inserate în program a determinat firesc interconectarea activă a spectatorilor la structuri temporale paralele.

Explorând în detaliu caracteristicile partiturilor lui Arcangelo Corelli (*Concerto grosso în Re major op. 6 nr. 4*), Georg Philipp Telemann (*Concertul pentru flaut drept, viola da gamba și coarde în la minor*, *Uvertura / suită pentru două flaute și coarde în mi minor* din culegerea „*Tafelmusik*”, *Uvertura / suită pentru viola da gamba și coarde în Re major*) și Jean-Philippe Rameau (*Suită din opera „Les Indes Galantes”*), **Le Concert des Nations** ne-a familiarizat cu stilul **galant** dar și cu forma perfect conturată a

muzicii de divertisment specific dansantă din perioada lui Ludovic al XV-lea. Detașându-se, prin originalitatea concepției și luxurianța coloristică, de restul reperelor din program, *suita* din opera-balet „*Indiile Galante*” a captivat auditoriul prin energia debordantă și vivacitatea pulsațiilor ritmice care au „îmbibat” cu aluzii vizual-descriptive substanța melodică. Disponibilitatea naturală a fiecărui membru al ansamblului de a se integra riguros în jocul instrumental sub auspiciile unui perfect autocontrol tehnic a sporit atractivitatea proprie acestei capodopere a Barocului târziu entuziasmând publicul care, după acest punct final al întregului parcurs concertant, a răsplătit cu aplauze generoase excelența performanței interpretative.

Un eveniment absolut special – ca binemeritată recunoaștere nu doar a proiectelor sale inedite, ci și a totalei implicări a artistului Jordi Savall în metamorfozarea conceptului interpretativ prin crearea unor punți sensibile între oameni și epoci, capabile de a influența orientarea către Frumos, spiritualitate și, în general, traiectoria ascendentă a dezvoltării personalității umane – a aureolat această noapte a **Concertului Națiunilor**: decernarea, pentru prima dată unui muzician străin din domeniul clasic, a „Discului de Aur” din partea casei de producție E-Media, în parteneriat cu Artexim. Evident, dincolo de „contabilizarea” oficială a vânzărilor pe care discul *ISTANBUL* realizat de Jordi Savall împreună cu **Hespèrion XXI** le-a înregistrat în România în ultimii ani, motivația acordării unei asemenea distincții a fost, fără doar și poate, intenționalitatea stimulării unei arheologii muzicale de suflet, pentru promovarea căreia Savall a construit, pas cu pas și an de an, un admirabil eșafodaj conceptual.

„Bal-kan: Honig & Blut”

„Viața unui muzician înseamnă să caute armonii și să le împărtășească. Când desfacem actul în sine de a face muzică, simțim privilegiul de a o transmite mai departe celor pe care îi iubim. Împărtășirea este în natura umană și oferă o bucurie extraordinară,” ne încredințează Jordi Savall, cel care s-a apropiat inițial de violoncel „pentru că i s-a părut că seamănă cel mai mult cu vocea de copil”. Parcurgând apoi traseul dinspre violoncel către viola da gamba și reconsiderând fenomenul artistic din dubla perspectivă a permanentei deschideri către nou, dar și a fluidizării granițelor dintre prezent și trecut, Savall rămâne una din uriașele individualități care au investit arta sunetelor și cu mult doritul rol de posibil panaceu al conflictelor sociale.

Dacă alături de **Concertul Națiunilor** Jordi Savall a scrutat repertoriul baroc deschizând poarta dialogului între epoci, invitația adresată membrilor ansamblului **Hespèrion XXI** de a urca, în seara de 23 septembrie, pe același podium al Ateneului a adus după sine bucuria altor împliniri artistice. Contactul dintre nucleul acestui al doilea ansamblu și reprezentanți ai culturilor tradiționale adiacente zonei balcanice a dat naștere unei întrepătrunderi interpretative.

Acordată cu noua înfățișare a lui **Hespèrion XXI** – Haïg Sarikouyoumdjian (duduk și ney – Armenia), Zacharias Spyridakis (voce și liră cretană – Grecia), Hakan Güngör (kanun – Turcia), Yurdal Tokcan (oud – Turcia), Dimitri Psonis (santur și guitarra morisca – Grecia), Nedyalko Nedyalkov

pentru acest conglomerat de identități ale cărui caracteristici sunt surprinse deseori cu extremă acuitate, în improvizațiile sensibile ale populației nomade de etnie romă, a fost plasată semnificativ în ”coperțile” celor patru anotimpuri. Scurgerea temporală îmbracă aici haina unei metafore extinse asupra etapelor devenirii umane dintre naștere și moarte dar și asupra traseului tradițional dintre Primăvara cântecului de leagăn și a dezlănțuirii dansante a energiilor vitale, Vara dragostei împlinite, Toamna amintirilor, Iarna sacrificiilor devastatoare, a lamentărilor exilului și morții (partea amăruie a vieții, necesară însă pentru înțelegerea și prețuirea dulcelui, frumosului, candorii), și Reconcilierea spirituală pe osatura unui același material melodic, utilizat ca liant real al comuniunii dintre diferitele etnii.

Sintetizând adevăratul sens al existenței, vibranta interpretare la unison a vechii melodii Apo Xeno Meros (în greacă), Üsküdar (în turcă), Ruse kose (în sârbă), Durme (în sefardă) și Ghazali (în țigănește) din finalul concertului s-a transformat într-un veritabil corolar al celor două seri marcate de personalitatea lui Jordi Savall, un corolar al vindecării comune prin muzică de rănilor spirituale ale trecutului!

Loredana BALTAZAR

Frumoasa Kristine Opolais în recital la Ateneu

Jordi Savall (primul din stânga) & Hespèrion XXI

(kaval – Bulgaria), David Mayoral (percuție – Spania) și Amira Medunjanin (voce – Bosnia-Herțegovina), Stoimenka Outchikova-Nedialkova (voce – Bulgaria), Katerina Papadopoulou (voce – Grecia), Gürsoy Dinçer (voce – Turcia), Tcha Limberger (voce și vioară – Belgia, etnie romă), Gyula Csik (țambal – Ungaria, etnie romă), János Dani (braci – Ungaria, etnie romă), Vilmos Csikós (contrabas – Ungaria, etnie romă), Bora Dugić (frula – Serbia), Slobodan Prodanović (acordeon – Serbia), Borjana Golubović (vioară – Serbia), Slobodan Marković (orgă – Serbia), Milan Pavković (contrabas – Serbia), sunetul enigmatic și fragil al viellei lui Jordi Savall ne-a călăuzit printr-un nou labirint de trăiri și relații interumane.

Însăși etimologia titlaturii concertului din 23 septembrie, **Bal** / miere și **kan** / sânge (în limba turcă) sau **balk** / mâl (în persană) + **an** / pădure mlăștinoasă (în turcă) sau **balā-khāna** / casă înaltă, încăpătoare, ori, într-un simplu cuvânt, **Balkan** / lanț muntos împădurit ascunde o încărcătură simbolică ce poartă, mai presus de grăitorul înțeles al cuvintelor, greutatea unei istorii zbuciumate a unui ținut fascinant din punct de vedere geografic dar populat de grupuri etnice greu de conciliat. Muzica selectată ca reprezentativă

A fost o înlocuire. A renumitului bariton Dmitri Hvorostovsky, care se confruntă cu probleme de sănătate. Plimbarea prin muzica rusă de lied în care acesta urma să ne însoțească a revenit sopranei letone Kristine Opolais, nume foarte cunoscut pe eșichierul liric mondial, prin prezențe în marile teatre ale lumii, în roluri importante, pucciniene îndeosebi.

Așadar, un program de lieduri de Ceaikovski, Rahmaninov, Anton Rubinstein, căruia i-a adăugat cunoscutele arii ale Tatiane („Evgheni Oneghin”, același Ceaikovski) și Rusalkăi (din actul al III-lea al operei omonime de Dvořák, ca mesager singular al literaturii muzicale cehe).

Frumoasă și blondă ca o zeiță, cu alură hollywoodiană și Nicole Kidman-look, Kristine Opolais a plutit regal spre scenă și ne-a expus un glas consistent, frumos colorat ca timbralitate, a cărui rotunjime și

Aleksandra Borodulina, Kristine Opolais

2017
Foto - Andrei Clindac

GEORGE ENESCU
FESTIVAL